

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 18

Fylke: Møre og Romsdal.

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Fustna.

Emne: Julerevy, julekalen.

Bygdelag: "

Oppskr. av: Kristian Hovik.

Gard: Fosheim.

(adresse): Gullskinn.

G.nr. 22. Br.nr. 8.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Ja juleteve finns i alle heimar her i bygda.
2. Første juletevefest jeg ved om her i bygda holdtes i 1893. Jeg kom da heim til jul ifraa Tyrnedal i Telemarken hvor jeg da var lærar. Utdommen i grunda hadde da faatt skipa eit lite ungdomslag, og no kom dei aa bad om at jeg maatte koma i laget diira aa hjelpe til med underholdning. Jeg spurte om programmet for festen men dei hadde ikkje faatt til noe program, og no kom det fram at det var meninga aa faa meg til aa laga program stas for styre festen. Jeg spurte da om der skulde vere drikke og dans - jeg hadde vort bort fraa bygda i flere aar - Nei drikke skulde det ikkje vere men litt dans hadde de tenkt aa ha. Jeg mente dei burde sløyfe dansen og by paa ei juletevefest aapen bar for unge og gamle da jeg nemde juletevefest da bli dei lange i ansiktet for juletevefest var noe dei ikkje hadde hørt tale om. Jeg lat dei skrive ned eit programforslag og bad dei 2 utsendingane kalle styret saman for aa drøfte forslaget. Bli forslaget vedtatt, saa skulde jeg komme hjelpe til i motsatt fall kunde jeg ikke love hjelp. Dett men jeg er

ingenkalen av Kristian Hovik se
 svar, om det.

- det beste svar paa sp. 2. Etter det opstyre som denne fest brakte mer sagt over hele bygden maa jeg tro at denne festa var den første julefest ~~var den feste julefest i Fusa herred.~~ Det
3. ble snart vanlig aa ha julen i huimen og skularn, men ickje i kirken ^{brukt julen} er det ^{brukt julen} maa
 4. Julen mangler nokke ickje i noen huim her og med siden av traet pyntes skene no med koldte papirlykter og arnan, "stas."
 5. Jultreets størrelse beror mest paa rummet størrelse, oftest er det mannshøyt
 7. Det er pyntet med julstys koldte glaskuler glitrende band i gyms farger og toppen en gouden stjerne eller ^{stjerne} spir.
 8. Naakene og barn hjelpes ad med pyntinga
 9. Det staar i en brøkors ^{brøkk} spaa gulvet saasprank der er rum til det. Er du ickje rum der saa plasseres det paa bordet.
 10. Saa snart alle ^{er} kommit inn, pyntet, kendes jultrøysene og man danner ring omkræet
 11. gaar og synger julesange og julesalmer, eks. "Her kommer den armetsmaa", "No koma Guds englar", "Jeg er saa glad hver julekveld" o.s.v. Etter kveldensid gaar du igjen, trutt og synger: "Glade jul" o. fl.
 12. Julenakt staar inn til helligtrekongers - helgen er over, da haundes treet for siste gang. Det har forresten vert haust fleu ganger, men det har baart frugt næsten hver helgekveld i julen. Det brukes ickje aa "plundre"
 13. Her "lages" ickje jultreer slike lages i skogen ^{naturl.}
 16. Saa gaardsplassen sattes opp et tra ^{træ} til ^{jule} ^{brøkk} ^{brøkk} dersom der ickje er eit ^{naturl.} ^{træ} ^{træ} der.
 1. Det lever viss ingen her som minnes at du har halm inn paa stuegulvet julekveld, men

her gaar sejn om stikt, og jeg skal prøve
 aa gjengi lidt efter en gammel mann født 1804 -
 en av di gamle fortellerstrane: I gamle dager
 d. a. s. føre ^{fortellerens} hans dagar: Naar alt anna ute ar-
 beidet var gjort, og di var ferdig med nons-
 maken, saa var det aa bera inn julehalmen,
 hoggestabben og samfundsfelden. Julehalmen
 vart breidd utover stuegolvet og hoggestabben satt
 mitt paa golvet og samfundsfelden lagd paa
 stabben. Samfundsfelden var ein uholveleg
 stor sauskinnfeld med svart ull paa. Den var
 sirkelrund med en 2 m. radius. I sentrum hadde
 den eit hol. saa stort at hoggestabben kunde staa
 i det. Saa var det i byggerhuset, og saa kaldt eit-
 eldhuset eller storkhuset. Der skulde heile den
 voksne huslyden no bade, først mennene,
 saa kvinnene - rundvask kalla di det.

Rundvasken gikk for sig ein stor stamp
 (saa) som den kaldes. Naar vasken var gjord,
 tok di paa sine bedste klar og gikk til stova
 og forderu tiden med fortellingar om Jomfru
 Maria, kjempur og troll. a. l. Av og til en om-
 gang av ølbollen. Saa kom kveldsmaten paa
 bordet: lutfisk, rømmegrøt, lefser, smørebriød
 og kaffe, tilslutt ølbollen. Saa sang di julenest
 "Et lidet barn saa lystelig". Saa forlot di bordet,
 tenket sig rundt omkring i stova og peaka
 om nye emner. Naar saa julebordet igjen
 var dekket og forsynet med 2 svare katglys,
 et paa kvar enden av bordet (beretna til aa vara
 heile natta) Saa var alt i orden til ukvane
 "gjaster". Kl. Naar det sangedid. No gikk husbonds-
 folket tilings under samfundsfelden med
 muligens ukonfirmerte born mellom sig
 og konfirmerte born paa sin andre side,

guttene ved siden av faren og jentene ved siden av moren. Saa kom tjenstefolkene og muligens andre som reknas til husbyden.

Kvinnene paa husbondens side, kvinnene paa husmorens side. ^{Kokken} ~~Badsten~~ gikk no omkring med "öbollen" og saa gikk ogsaa hun "sitsungs" under samfundsfelden og som du andre med ~~haggestabben~~ som fotspenn.

Kokken var den første som maatte forlate samfundsfelden julemorgen. For ho tokte falt paa sitt egendlige virke gikk ho rundt med "öbollen" igjen. Naar alle var kommet i klærne kom juledrammen fraa husbondens hand. Tetten vart saa nullt opp og baaret ut for saa og hentes inn om kvelden. Sautis gikk den ^{dit} fann og inn die 3 juledagane, men vart saa hengt ut og grundig bantet og hengt paa bursloftet.

Julehalmen laag paa golvet til nytaars kveld da vart den baaret ut og brennt.

Saa saag du ikke om du fantis far eller menneskefot i asken, gjorde det, det, saa var det om aa gjøre aa finne hvem fant passa til, for den hvem sporet passa til, vitde da i aarets løp.

4530

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING